

17.10.2022 р.

*Автори дослідження - члени Ради молодих учених при
Міністерстві освіти і науки України:
Олена Поліщук, Марія Саюк, Олеся Ващук,
Олександр Торбас, Владислав Сікора,
Михайло Шепітько*

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

«Про стан та види об'єднань молодих вчених при закладах вищої освіти, наукових установах: реалії та недоліки»

З метою забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених Радою молодих учених при Міністерстві освіти і науки України (далі – РМУ при МОН України) було ініційовано дослідження щодо стану існуючих об'єднань молодих вчених в закладах вищої освіти (далі – ЗВО), наукових установах (далі - НУ) та їх нормативного забезпечення на 2021 рік.

Мета дослідження полягала в аналізі функціонування різного роду об'єднань молодих вчених при ЗВО/НУ, їх діяльності та кола повноважень. Для досягнення мети дослідження були поставлені наступні завдання:

1. Проаналізувати законодавчі засади функціонування об'єднань молодих вчених;
2. Виявити чи функціонують при ЗВО/НУ об'єднання молодих вчених та у яких формах;
3. Встановити, якими повноваженнями наділені об'єднання молодих вчених та чи мають підтримку з боку керівництва ЗВО/НУ.

Для досягнення поставленої мети було використано загальні та спеціальні методи наукових досліджень: теоретичні методи – для встановлення сутності та можливих видів існувань об'єднань молодих вчених на основі чинного законодавства; синтез, індукція та дедукція - для обґрунтування необхідності функціонування об'єднань молодих вчених в діяльності ЗВО/НУ, їх обов'язків та прав; аналіз, ранжування та групування – при розрахунку питомої ваги різних

показників та їх порівняння; а також метод логічного узагальнення - при формулюванні висновків.

Важливість даного дослідження полягає у виявленні форм функціонування об'єднань молодих вчених у ЗВО/НУ в Україні; визначенні рівня підтримки таких об'єднань з боку керівництва ЗВО/НУ; встановленні впливу таких об'єднань на діяльність ЗВО/НУ шляхом представленості молодих вчених у вищих колегіально органах ЗВО/НУ; формування пропозицій щодо розширення прав рад молодих вчених при ЗВО/НУ, які за результатами даного дослідження є переважною формою існування об'єднань молодих науковців та рекомендувати їх до впровадження на законодавчому рівні; підготовці проєктів схвалення змін до Законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015р., №848-VIII (зі змінами та доповненнями) та «Про вищу освіту» від 01.07.2014р., №1556-VII (зі змінами та доповненнями).

1. Аналіз законодавчих засад функціонування об'єднань молодих вчених.

В межах дослідження здійснено порівняння норм двох Законів України («Про вищу освіту» та «Про наукову і науково-технічну діяльність») та виявлено одночасну їх регламентацію питань об'єднань молодих вчених у двох формах самоврядності (рада молодих вчених та наукове товариство студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених), наділених окремими власними повноваженнями та можливістю приймати участь в діяльності ЗВО/НУ.

Відповідно до ч. 1 ст. 24 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» рада молодих вчених є колегіальним виборним дорадчим органом, що утворюється для забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених. Ради молодих вчених можуть утворюватися при центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, Національній академії наук України, національних галузевих академіях наук, наукових центрах, ключових лабораторіях, закладах вищої освіти та наукових установах України.

Представники ради молодих вчених входять до складу вищого колегіального керівного органу установи чи органу влади, при якому створено раду молодих вчених (ч. 2 ст. 24). Центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук, заклади вищої освіти, при яких створено раду молодих вчених, сприяють її діяльності та *можуть* фінансувати заходи і проекти, що ініціюються радою молодих вчених (ч. 3 ст. 24).

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», у закладах вищої освіти та їхніх структурних підрозділах діють наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, які є частиною системи громадського самоврядування відповідних закладів вищої освіти (ч. 1 ст. 41). У своїй діяльності наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених керуються законодавством, статутом закладу вищої освіти та положенням про наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених (ч. 4 ст. 41).

Порівняльну характеристику основних законодавчих засад функціонування об'єднань молодих вчених згідно Закону України «Про вищу освіту» та Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльна таблиця законодавчих засад (Закону України «Про вищу освіту» та Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність») функціонування об'єднань молодих вчених.

Закон України «Про вищу освіту»	Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»
<i>Форма об'єднання</i>	
У закладах вищої освіти та їхніх структурних підрозділах діють наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, які є частиною системи громадського самоврядування відповідних закладів вищої освіти (ч. 1 ст. 41).	Рада молодих вчених є колегіальним виборним дорадчим органом, що утворюється для забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених (ч. 1 ст. 24).
<i>Вікові обмеження</i>	
У роботі наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених беруть участь особи віком до 35 років (для докторантів - 40 років), які навчаються або працюють у	Молодий вчений - вчений віком до 35 років включно, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, або вчений віком до 40 років включно, який має науковий ступінь доктора наук (п.11 ст. 1).

закладі вищої освіти (ч. 2 ст. 41).	
<i>Мета функціонування</i>	
Наукове товариство студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених забезпечує захист прав та інтересів осіб, які навчаються або працюють у закладі вищої освіти, зокрема щодо питань наукової діяльності, підтримки наукоємних ідей, інновацій та обміну знаннями (ч. 3 ст. 41).	Рада молодих вчених є колегіальним виборним дорадчим органом, що утворюється для забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених (ч. 1 ст. 24).
<i>Регулювання діяльності</i>	
У своїй діяльності наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених керуються законодавством, статутом закладу вищої освіти та положенням про наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених (ч. 4 ст. 41).	<u>Типове положення про раду молодих вчених при органах виконавчої влади</u> затверджується Кабінетом Міністрів України (ч. 4 ст. 24).
<i>Принципи діяльності</i>	
Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених діють на принципах: 1) свободи наукової творчості; 2) добровільності, колегіальності, відкритості; 3) рівності права осіб, які навчаються, на участь у діяльності наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених (ч. 5 ст. 41).	–
<i>Напрями діяльності</i>	
6. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених: 1) приймають акти, що регламентують їх організацію та діяльність; 2) проводять організаційні, наукові та освітні заходи; 3) популяризують наукову діяльність серед студентської молоді, сприяють залученню осіб, які навчаються, до наукової роботи та інноваційної діяльності; 4) представляють інтереси студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених перед адміністрацією закладу вищої освіти та іншими організаціями з питань наукової роботи та розвитку академічної кар'єри; 5) сприяють підвищенню якості наукових досліджень; 6) сприяють обміну інформацією між молодими вченими та дослідниками; 7) сприяють розвитку міжвузівського та	–

<p>міжнародного співробітництва; 8) взаємодіють з Національною академією наук України та національними галузевими академіями наук, науковими та науково-дослідними установами; 9) виконують інші функції, передбачені положеннями про наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, цим та іншими законами України (ч. 6 ст. 41).</p>	
<i>Повноваження</i>	
<p>За погодженням з науковим товариством студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених керівництво закладу вищої освіти приймає рішення про відрахування осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, з закладу вищої освіти та їх поновлення на навчання (ч. 7 ст. 41).</p>	–
<i>Утворення та структура</i>	
<p>Органи управління наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених формуються на демократичних засадах шляхом виборів. Структура наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених та організаційний механізм його діяльності визначаються положенням, яке затверджується вищим колегіальним органом громадського самоврядування закладу вищої освіти (ч. 8 ст. 41).</p>	<p>Ради молодих вчених можуть утворюватися при центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, Національній академії наук України, національних галузевих академіях наук, наукових центрах, ключових лабораторіях, закладах вищої освіти та наукових установах України (п. 2 ч. 1 ст. 24).</p>
<p>Адміністрація закладу вищої освіти не має права втручатися в діяльність наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, крім випадків, коли така діяльність суперечить законодавству, статуту чи завдає шкоди інтересам закладу вищої освіти (ч. 9 ст. 41).</p>	–
<i>Інституції, що сприяють діяльності</i>	
<p>Керівник закладу вищої освіти всебічно сприяє створенню належних умов для діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених (надає приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечує телефонним зв'язком, постійним доступом до Інтернету, відводить місця для встановлення інформаційних стендів тощо) (ч. 10 ст. 41). Фінансовою основою діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених є</p>	<p>Центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук, заклади вищої освіти, при яких створено раду молодих вчених, сприяють її діяльності та <u>можуть фінансувати заходи</u> і проекти, що ініціюються радою молодих вчених (ч. 3 ст. 24).</p>

<i>кошти, визначені</i> вченою радою закладу вищої освіти (ч. 11 ст. 41).	
<i>Представництво у складі вищого колегіального органу</i>	
–	Представники ради молодих вчених входять до складу вищого колегіального керівного органу установи чи органу влади, при якому створено раду молодих вчених (ч. 2 ст. 24).
<i>Представництво у складі вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради наукової установи</i>	
–	До складу вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради наукової установи також входять голова ради молодих вчених або іншого об'єднання молодих вчених (представник молодих вчених) наукової установи та керівник первинної профспілкової організації (профспілковий представник) наукової установи (п. 4 ч. 2 ст. 10).

Таким чином, за результатами порівняльного аналізу сформовано наступні висновки:

1. Рада молодих вчених є колегіальним виборним дорадчим органом, що утворюється для забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених на відміну від наукових товариств, які є частиною системи громадського самоврядування відповідних закладів вищої освіти.

2. У роботі наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених беруть участь особи віком до 35 років (для докторантів - 40 років), які навчаються або працюють у закладі вищої освіти, а у роботі рад молодих вчених тільки молоді вчені віком до 35 років включно, які мають вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, або вчені віком до 40 років включно, які мають науковий ступінь доктора наук.

3. До складу наукових товариств входять студенти (курсанти, слухачі) аспіранти, докторанти і молоді вчені, а до складу ради молодих вчених тільки молоді вчені. Разом з тим, у ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність» наводиться трактування, хто відноситься до молодих вчених, а у ЗУ «Про вищу освіту» таке трактування відсутнє.

4. У Законі України «Про вищу освіту» відсутня інформація про ад'юнктів, які як і аспіранти проводять наукові дослідження у рамках підготовки

в ад'юнктурі вищого військового навчального закладу (закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії.

5. Можливості для створення рад молодих вчених значно більші аніж для наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, які обмежені виключно закладами вищої освіти.

6. Мета діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, що полягає у забезпеченні захисту прав та інтересів осіб, які навчаються або працюють у закладі вищої освіти, зокрема щодо питань наукової діяльності, підтримки наукоємних ідей, інновацій та обміну знаннями більш уточнена, на відміну від мети діяльності ради молодих вчених, як колегіального виборного дорадчого органу, що утворюється для забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених.

7. Принципи та напрями діяльності наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених законодавчо визначені на відміну від рад молодих вчених.

8. Повноваження наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених є більш регламентованими на відміну від повноважень рад молодих вчених.

9. Законодавчо закріплено обов'язкове погодження з науковим товариством керівництва закладу вищої освіти рішення про відрахування осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, із закладу вищої освіти та їх поновлення на навчання. У рад молодих вчених така можливість відсутня.

10. На відміну від наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, представники ради молодих вчених входять до складу вищого колегіального керівного органу установи чи органу влади, при якому створено раду молодих вчених.

11. Беззаперечно позитивним моментом є те, що ЗУ «Про вищу освіту» вказує на деяку нормативно закріплену самостійність від керівництва закладів вищої освіти щодо управління та діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених.

12. Фінансовою основою діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених є кошти, визначені вченою радою закладу вищої освіти на відміну від рад молодих вчених, щодо яких законодавчо визначено, що інституція, при якій утворена рада молодих вчених тільки може фінансувати заходи і проєкти, без нормативного зобов'язання.

Таким чином, на сьогодні, об'єднання молодих вчених, студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів, у відповідності до законодавства, можуть функціонувати у формі ради молодих вчених та наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених. Склад та чисельність учасників наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених вимагає ранжування (починаючи з утворення та вирішення поточних питань).

Відповідно до вище окресленого сформовані такі пропозиції щодо змін до Закону України «Про вищу освіту» (таблиця 2) та Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (таблиця 3):

Таблиця 2. Порівняльна таблиця щодо пропозицій до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р., №1556-VII.

ЗУ «Про вищу освіту»	<u>Пропозиції</u> щодо змін ЗУ «Про вищу освіту»
<i>Стаття 41. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених</i>	
Стаття 41. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених	Стаття 41. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) .
1. У закладах вищої освіти та їхніх структурних підрозділах діють наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, які є частиною системи громадського самоврядування відповідних закладів вищої освіти.	1. У закладах вищої освіти та їхніх структурних підрозділах діють наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) , які є частиною системи громадського самоврядування відповідних закладів вищої освіти.

<p>2. У роботі наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених беруть участь особи віком до 35 років (для докторантів 40 років), які навчаються або працюють у закладі вищої освіти.</p>	<p>2. У роботі наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) беруть участь особи віком до 35 років, які навчаються або працюють у закладі вищої освіти.</p>
<p>3. Наукове товариство студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених забезпечує захист прав та інтересів осіб, які навчаються або працюють у закладі вищої освіти, зокрема щодо питань наукової діяльності, підтримки наукоємних ідей, інновацій та обміну знаннями.</p>	<p>3. Наукове товариство студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) забезпечує захист прав та інтересів осіб, які навчаються або працюють у закладі вищої освіти, зокрема щодо питань наукової діяльності, підтримки наукоємних ідей, інновацій та обміну знаннями.</p>
<p>4. У своїй діяльності наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених керуються законодавством, статутом закладу вищої освіти та положенням про наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених.</p>	<p>4. У своїй діяльності наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) керуються законодавством, статутом закладу вищої освіти та положенням про наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів).</p>
<p>5. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених діють на принципах:</p> <p>...</p> <p>5.3) рівності права осіб, які навчаються, на участь у діяльності наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених.</p>	<p>5. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) діють на принципах:</p> <p>...</p> <p>5.3) рівності права осіб, які навчаються, на участь у діяльності наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів).</p>
<p>6. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених:</p> <p>...</p> <p>6.4) представляють інтереси студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених перед адміністрацією закладу вищої освіти та іншими організаціями з питань наукової роботи та розвитку академічної кар'єри;</p> <p>...</p>	<p>6. Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів).</p> <p>...</p> <p>6.4) представляють інтереси студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) перед адміністрацією закладу вищої освіти та іншими організаціями з питань наукової роботи та розвитку академічної кар'єри;</p> <p>...</p>

<p>6.6) сприяють обміну інформацією між молодими вченими та дослідниками;</p> <p>...</p> <p>6.9) виконують інші функції, передбачені положеннями про наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, цим та іншими законами України.</p>	<p>6.6) сприяють обміну інформацією між студентами (курсантами, слухачами), аспірантами (ад'юнктами);</p> <p>...</p> <p>6.9) виконують інші функції, передбачені положеннями про наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів), цим та іншими законами України.</p>
<p>7. За погодженням з науковим товариством студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених керівництво закладу вищої освіти приймає рішення про відрахування осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, з закладу вищої освіти та їх поновлення на навчання.</p>	<p>7. За погодженням з науковим товариством студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) керівництво закладу вищої освіти приймає рішення про відрахування осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, з закладу вищої освіти та їх поновлення на навчання.</p>
<p>8. Органи управління наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених формуються на демократичних засадах шляхом виборів. Структура наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених та організаційний механізм його діяльності визначаються положенням, яке затверджується вищим колегіальним органом громадського самоврядування закладу вищої освіти.</p>	<p>8. Органи управління наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) формуються на демократичних засадах шляхом виборів. Структура наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) та організаційний механізм його діяльності визначаються положенням, яке затверджується вищим колегіальним органом громадського самоврядування закладу вищої освіти.</p>
<p>9. Адміністрація закладу вищої освіти не має права втручатися в діяльність наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, крім випадків, коли така діяльність суперечить законодавству, статуту чи завдає шкоди інтересам закладу вищої освіти.</p>	<p>9. Адміністрація закладу вищої освіти не має права втручатися в діяльність наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів), крім випадків, коли така діяльність суперечить законодавству, статуту чи завдає шкоди інтересам закладу вищої освіти.</p>
<p>10. Керівник закладу вищої освіти всебічно сприяє створенню належних умов для діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених (надає приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечує телефонним зв'язком, постійним доступом до Інтернету, відводить місця для встановлення інформаційних стендів тощо).</p>	<p>10. Керівник закладу вищої освіти всебічно сприяє створенню належних умов для діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів), (надає приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечує телефонним зв'язком, постійним доступом до Інтернету, відводить місця для встановлення інформаційних стендів тощо).</p>

11. Фінансовою основою діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених є кошти, визначені вченою радою закладу вищої освіти.	11. Фінансовою основою діяльності наукового товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів (ад'юнктів) , є кошти, визначені вченою радою закладу вищої освіти.
<i>Стаття 66. Інтеграція наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності закладів вищої освіти і наукових установ Національної академії наук України, національних галузевих академій наук</i>	
2. Основними напрямками інтеграції наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності закладів вищої освіти і наукових установ Національної академії наук України, національних галузевих академій наук є: 8) організація на базі наукових установ і організацій Національної академії наук України, національних галузевих академій наук наукових досліджень молодих вчених, докторантів та аспірантів, систематичної виробничої практики студентів закладів вищої освіти із забезпеченням їх безпосередньої участі у проведенні наукових досліджень.	2. Основними напрямками інтеграції наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності закладів вищої освіти і наукових установ Національної академії наук України, національних галузевих академій наук є: 8) організація на базі наукових установ і організацій Національної академії наук України, національних галузевих академій наук наукових досліджень аспірантів (ад'юнктів) , систематичної виробничої практики студентів закладів вищої освіти із забезпеченням їх безпосередньої участі у проведенні наукових досліджень.

Таблиця 3. Порівняльна таблиця щодо пропозицій до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015р., №848-VIII.

ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність»	Пропозиції щодо змін ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність»
<i>Стаття 10. Вчена (наукова, науково-технічна, технічна) рада наукової установи</i>	
2. До складу вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради наукової установи також входять голова ради молодих вчених або іншого об'єднання молодих вчених (представник молодих вчених) наукової установи та керівник первинної профспілкової організації (профспілковий представник) наукової установи.	2. До складу вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради наукової установи також входять голова ради молодих вчених наукової установи та керівник первинної профспілкової організації (профспілковий представник) наукової установи.
<i>Стаття 11. Державна атестація наукових установ</i>	
-	2 ... 5) оцінка ефективності залучення молодих вчених до наукової та науково-технічної діяльності відповідної установи.

<i>Стаття 21. Науковий та Адміністративний комітети Національної ради України з питань розвитку науки і технологій</i>	
1.... Склад Наукового комітету формується із 24 вчених, які представляють наукову спільноту, є науковими лідерами, мають визначні наукові здобутки, бездоганну наукову репутацію та довіру в науковому середовищі.	1... Склад Наукового комітету формується із 24 вчених, які представляють наукову спільноту, є науковими лідерами, мають визначні наукові здобутки, бездоганну наукову репутацію та довіру в науковому середовищі. До складу Наукового комітету обов'язково має бути включений мінімум один молодий вчений, який підпадає під критерії п. 11 ст. 1 цього Закону.
<i>Стаття 24. Рада молодих вчених</i>	
1. Рада молодих вчених є колегіальним виборним дорадчим органом, що утворюється для забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених.	1. Рада молодих вчених є колегіальним виборним дорадчим органом, що утворюється для забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених, яка є невід'ємною частиною громадського самоврядування відповідних закладів та установ.
Ради молодих вчених можуть утворюватися при центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, Національній академії наук України, національних галузевих академіях наук, наукових центрах, ключових лабораторіях, закладах вищої освіти та наукових установах України.	Ради молодих вчених утворюються при центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, Національній академії наук України, національних галузевих академіях наук, наукових центрах, ключових лабораторіях, закладах вищої освіти та наукових установах України. Рада молодих вчених це право і можливість молодих вчених вирішувати питання наукової (науково-технічної) діяльності і побуту, захисту своїх прав та інтересів, а також брати участь в управлінні закладом або установою. Рада молодих вчених об'єднує всіх молодих вчених відповідного закладу або установи. Усі молоді вчені, які навчаються або працюють у закладі або установі, мають рівні права та можуть обиратися та бути обраними в робочі, дорадчі, виборні та інші органи Ради молодих вчених. Рада молодих вчених забезпечує сприяння науковій (науково-технічній) діяльності молодих вчених, захист їх прав та інтересів, їх участь в управлінні закладом або установою.

2. У своїй діяльності Рада молодих вчених керується законодавством, статутом закладу вищої освіти або установи, при яких створено раду молодих вчених та положенням про Раду молодих вчених.

3. Рада молодих вчених діє на принципах:

1) добровільності, колегіальності, відкритості;

2) виборності та звітності органів Ради молодих вчених;

3) рівності права молодих вчених на участь у самоврядуванні;

4) незалежності від впливу політичних партій та релігійних організацій (крім закладів вищої духовної освіти).

4. Молоді вчені, обрані до складу Ради молодих вчених, можуть бути усунені із своїх посад за результатами загального відкритого голосування молодих вчених в зв'язку з порушенням положення про раду молодих вчених чи чинного законодавства. Для ініціювання такого голосування потрібно зібрати підписи не менш як 60 відсотків членів ради молодих вчених.

Голова Ради молодих вчених та його заступники можуть перебувати на посаді не більш як два строки, сумарно не більше шести років.

Рада молодих вчених може бути зареєстрована як громадська організація відповідно до законодавства з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

5. Рада молодих вчених:

1) бере участь в управлінні закладом або установою у порядку, встановленому цим Законом та статутом закладу або установи;

2) бере участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення наукового процесу, науково (науково-технічної) роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення та побуту;

3) проводить організаційні, просвітницькі, наукові, спортивні, оздоровчі та інші заходи;

4) бере участь у заходах (процесах) щодо забезпечення якості науки;

5) захищає права та інтереси молодих вчених, які навчаються у закладі або установі;

6) делегує своїх представників до робочих органів або груп;

7) приймає акти, що регламентують її

організацію та діяльність;

8) бере участь у вирішенні питань забезпечення належних побутових умов проживання молодих вчених у гуртожитках;

9) розпоряджається коштами та іншим майном, що перебуває на балансі та банківських рахунках Ради молодих вчених за наявності;

10) вносить пропозиції щодо змісту наукової (науково-технічної) діяльності закладу або установи;

11) вносить пропозиції щодо розвитку інфраструктури закладу або установи у частині наукової (науково-технічної) діяльності;

12) має право оголошувати акції протесту;

13) виконує інші функції, передбачені цим Законом та положенням про раду молодих вчених.

6. За погодженням з Радою молодих вчених приймаються рішення про:

1) звільнення молодих вчених з закладу або установи;

2) відрахування осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, з закладу вищої освіти або наукової установи та їх поновлення на навчання;

3) переведення молодих вчених, які навчаються у закладі вищої освіти або науковій установі за державним замовленням, на навчання за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб;

4) переведення молодих вчених, які навчаються у закладі вищої освіти або науковій установі за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, на навчання за державним замовленням;

5) призначення заступника декана факультету з наукової роботи, заступника директора інституту з наукової роботи, заступника керівника закладу вищої освіти з наукової роботи;

6) поселення молодих вчених, у гуртожиток і виселення їх із гуртожитку;

7) затвердження правил внутрішнього розпорядку в частині, що стосується молодих вчених;

8) діяльність гуртожитків для проживання молодих вчених.

7. Вищим органом Ради молодих вчених є загальні збори молодих вчених, які:

1) ухвалюють положення про Раду молодих вчених, визначають структуру, повноваження та порядок проведення прямих таємних виборів представницьких, виконавчих і контрольно-ревізійних органів Ради молодих вчених за необхідності;

2) заслуховують звіти представницьких, виконавчих і контрольно-ревізійних органів Ради молодих вчених, дають їм відповідну оцінку;

3) затверджують процедуру використання майна та коштів органів Ради молодих вчених, підтримки ініціатив на конкурсних засадах;

4) за наявності, затверджують річний кошторис витрат (бюджет) органів Ради молодих вчених, вносять до нього зміни та доповнення, заслуховують звіт про його виконання;

5) за необхідності, обирають контрольно-ревізійну комісію з числа молодих вчених для здійснення поточного контролю за станом використання майна та виконання річного кошторису витрат (бюджету) органів Ради молодих вчених.

8. Центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук, заклади вищої освіти, наукові установи, при яких створено раду молодих вчених не мають права втручатися в діяльність органів Ради молодих вчених.

9. Центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук, заклади вищої освіти, наукові установи, при яких створено раду молодих вчених забезпечують належні умови для діяльності органів Ради молодих вчених (надає приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечує телефонним зв'язком, постійним доступом до Інтернету, відводить місця для встановлення інформаційних стендів тощо), про що укладається відповідна угода.

10. Фінансовою основою Ради молодих вчених є: кошти, визначені Центральним органом виконавчої влади, Національною академією наук України, національною галузевою академією наук, закладом вищої освіти, науковою установою, при яких створено раду молодих вчених в розмірі не

<p>2. Представники ради молодих вчених входять до складу вищого колегіального керівного органу установи чи органу влади, при якому створено раду молодих вчених.</p> <p>3. Центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук, заклади вищої освіти, при яких створено раду молодих вчених, сприяють її діяльності та можуть фінансувати заходи і проекти, що ініціюються радою молодих вчених.</p> <p>4. <u>Типове положення про раду молодих вчених при органах виконавчої влади</u> затверджується Кабінетом Міністрів України.</p>	<p>менш як 0,2 відсотка власних надходжень, отриманих від основної діяльності.</p> <p>11. Кошти органів Ради молодих вчених спрямовуються на виконання їхніх завдань і здійснення повноважень відповідно до затверджених ними кошторисів.</p> <p>Органи Ради молодих вчених публічно звітують про використання коштів та виконання кошторисів не рідше одного разу на рік.</p> <p>12. Представники ради молодих вчених входять до складу вищого колегіального керівного органу установи чи органу влади, при якому створено раду молодих вчених.</p> <p>13. Центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук, заклади вищої освіти, при яких створено раду молодих вчених, сприяють її діяльності та фінансують заходи і проекти, що ініціюються радою молодих вчених. Звільнення з займаної посади наукового працівника, який є молодим вченим, можливе лише після погодження такого звільнення радою молодих вчених відповідного центрального органу виконавчої влади, Національної академії наук України, національної галузевої академії наук, закладу вищої освіти, наукової установи, при яких створено раду молодих вчених тощо.</p> <p>14. Типове положення про раду молодих вчених при органах виконавчої влади затверджується Кабінетом Міністрів України.</p>
---	--

2. Функціонування при ЗВО/НУ об'єднань молодих вчених, їх форм і повноважень, рівень підтримки з боку керівництва (адміністрації ЗВО/НУ).

Для дослідження дійсної ситуації щодо об'єднань молодих вчених при ЗВО/НУ станом на вересень 2021 року, командою РМУ при МОН було надіслано 1111 листів на електронні скриньки ЗВО та НУ з проханням долучитися до дослідження та надати відповіді на опитувальник.

За результатами опрацьованих матеріалів, отриманих від ЗВО/НУ щодо

форм існування об'єднань молодих вчених при ЗВО/НУ, отримано такі дані.

Інформація щодо частки ЗВО/НУ, що надіслали відповідь, в розрізі областей представлена в Таблиці 4.

Таблиця 4. Частка ЗВО/НУ, що надіслали відповідь, в розрізі областей

<i>Область</i>	<i>Кількість ЗВО/НУ, що надіслали відповідь, шт.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Вінницька	3	2,5
Волинська	2	1,5
Дніпропетровська	17	13,0
Донецька	5	4,0
Житомирська	2	1,5
Закарпатська	3	2,5
Запорізька	7	5,0
Івано-Франківська	3	2,5
Київська	13	10,0
Кіровоградська	2	1,5
Луганська	2	1,5
Львівська	10	8,0
Миколаївська	2	1,5
Одеська	8	6,0
Полтавська	6	5,0
Рівненська	1	0,5
Сумська	3	2,0
Тернопільська	4	3,0
Харківська	22	17,0
Херсонська	4	3,0
Хмельницька	3	2,0
Черкаська	5	4,0
Чернівецька	1	0,5
Чернігівська	2	1,5
Разом	130	100%

Таким чином, з поміж 1111 надісланих запитів лише від 130 ЗВО/НУ отримано належні відповіді, що складає 12% від загальної частки зареєстрованих у ЄДЕБО ЗВО/НУ. Найбільш активними у своїх відповідях виявилися ЗВО/НУ з Харківської, Дніпропетровської та Київської областей. Загальна частка відповідей із вказаних областей в сумі складає 40% (табл. 4).

Інформація щодо кількості ЗВО/НУ, у яких функціонують ради молодих вчених/наукові товариства/інші об'єднання наявна в Таблиці 5.

Таблиця 5. Кількість ЗВО/НУ у яких функціонують ради молодих вчених/наукові товариства/інші об'єднання.

<i>Питання: Чи функціонує у Вашому ЗВО/НУ ради молодих вчених/наукові товариства/інші об'єднання?</i>	<i>Кількість ЗВО/НУ, шт.</i>	<i>Питома вага, %</i>
Рада молодих вчених	84	64,6
Рада молодих вчених та наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених	1	0,8
Наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених	39	30,0
Студентське самоврядування чи студентська рада	2	1,5
Відсутні ради/товариства/інші органи, що займаються питаннями молодих вчених, з них: <ul style="list-style-type: none"> • відсутні та немає потреби (2 ЗВО/НУ); • відсутні, але на етапі створення чи планується створювати (2 ЗВО/НУ) 	4	3,1
Разом	130	100%

Таким чином,

1. У 64,6% ЗВО/НУ діють ради молодих вчених, а у 30,0% - наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених.

2. У 0,8% ЗВО/НУ питаннями молодих вчених займаються спільно ради молодих вчених та наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених.

3. У 1,5% ЗВО/НУ питаннями молодих вчених займається студентське самоврядування та студентська рада. До таких інституцій відносяться Таврійський Християнський Інститут, де функціонує студентське самоврядування (отримана відповідь на лист від 05.04.2021) та Кременчуцький інститут ВНЗ «Університет ім. Альфреда Нобеля», де функціонує студентська рада (лист №032-ДУ від 05.04.2021).

4. У 3,1% ЗВО/НУ відсутні об'єднання молодих вчених.

Серед причин відсутності зазначено, що об'єднання молодих вчених наразі на етапі створення: Харківський міжнародний медичний університет (відповідь

на лист від 15.04.2021) та Хмельницький університет управління та права імені Леоніди Юзькова (лист 0243/21 від 15.04.2021).

Проте наявні дві інституції, які відповіли, що в них немає потреби створювати об'єднання у вигляді ради молодих вчених. Серед них КЗВО «Рівненська медична академія» (лист №214 від 01.04.2021), які вказали, що у них «функціонує рейтингова система оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників, де щорічно лідирують молоді вчені і науковці. Згідно даної системи працівники, які мають найвищий бал отримують нагороди та стимулюючі грошові премії щодо участі у формуванні та реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності закладу. Згідно вище зазначеної інформації у нашому закладі не має потреби на даний час створювати раду молодих учених». А також Донбаська національна академія будівництва і архітектури (лист №01-03-208 від 30.03.2021), які відповіли, що немає необхідності створення ради молодих вчених, тому що нормального функціонування її не буде забезпечено.

Інформація щодо стану представництва об'єднань молодих вчених у складі вищого колегіального керівного органу установи чи органу влади, при якому вона створена наявна в Таблиці 6.

Таблиця 6. Стан представництва об'єднань молодих вчених у складі вищого колегіального керівного органу установи чи органу влади, при якому вона створена.

<p style="text-align: center;"><i>Питання:</i></p> <p><i>Відповідно до пункту 2 статті 24 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», чи входять представники ради молодих вчених до складу вищого колегіального керівного органу закладу вищої освіти?</i></p>	<p style="text-align: center;"><i>Кількість ЗВО/НУ, шт.</i></p>	<p style="text-align: center;"><i>Питома вага, %</i></p>
<p>Представники ради молодих вчених та наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, які входять до Вченої ради та інших колегіальних органів ЗВО/НУ, з них:</p> <p><i>-представники РМВ;</i></p> <p><i>-представники наукових товариств;</i></p>	<p style="text-align: center;">113</p> <p style="text-align: center;">77</p> <p style="text-align: center;">36</p>	<p style="text-align: center;">86,9</p> <p style="text-align: center;">59,2</p> <p style="text-align: center;">27,7</p>
<p>Представників ради молодих вчених, яких планується делегувати до колегіальних органів ЗВО/НУ</p>	<p style="text-align: center;">4</p>	<p style="text-align: center;">3,1</p>

Представники ради молодих вчених та наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, які не входять до жодного колегіального керівного органу ЗВО/НУ, з них:	4	3,1
-представники РМВ;	3	2,3
-представники наукових товариств;	1	0,1
Інформацію щодо даного питання відсутня	9	6,9
Разом	130	100%

Таким чином,

1. У 86,9 % ЗВО/НУ до Вченої ради та інших вищих колегіальних органів входять представники рад молодих вчених та наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених.

2. У 3,1% ЗВО/НУ представники ради молодих вчених та наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених не входять до жодного колегіального керівного органу ЗВО/НУ.

3. Із 84 ЗВО/НУ, де функціонують саме ради молодих вчених, лише у 3 інституціях, що становить 3,6%, відсутня представленість членів ради молодих вчених при вищих колегіальних органах, чим порушується ч. 2 ст. 24 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», до них відносяться: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (лист № 435/01 від 05.04.2021) «Представники Ради молодих науковців є членами науково-технічної ради. До складу вченої ради університету – не входять»; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (лист №125-01-583 від 13.04.2021) «Голова Ради молодих вчених за посадою не входить до Вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого»; Житомирський державний університет ім. І. Франка (лист №91 від 02.04.2021) «Голова Ради молодих учених Житомирського державного університету імені Івана Франка (ЖДУ) не є членом вченої ради університету, проте відвідує всі її засідання як запрошена особа».

4. 3,1% ЗВО/НУ планували делегувати представників ради молодих вчених до вищих колегіальних органів, а саме: Українська інженерно-педагогічна академія (лист №101-04-70 від 13.04.2021); Харківський

міжнародний медичний університет (відповідь на лист від 15.04.2021); Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України (лист б/н, б/д); Національна академія сухопутних військ ім. П. Сагайдачного (лист №2056 від 15.04.2021).

Інформація щодо підтримки ЗВО/НУ об'єднання молодих вчених наявна в Таблиці 7.

Таким чином, результати аналізу вказують, що сприяють діяльності об'єднань молодих вчених 93,0 % ЗВО/НУ, що полягає у наданні приміщення для діяльності, забезпеченні умов функціонування (комунальні платежі, телефон, інтернет тощо), в т.ч. 75,0 % з них ще й фінансово підтримують.

Та 4% ЗВО/НУ вказали, що сприяють діяльності, проте фінансово її не підтримують. Лише 7,0 % ЗВО/НУ не надали відповідь на дане питання.

Таблиця 7. Підтримка ЗВО/НУ об'єднання молодих вчених.

<i>Питання: Відповідно до пункту 3 статті 24 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», яким чином заклад вищої освіти сприяє діяльності ради молодих вчених? Чи здійснюється фінансування заходів і проєктів, що ініціюються радою молодих вчених?</i>	<i>Кількість закладів, установ, шт.</i>	<i>Питома вага, %</i>
Сприяють діяльності об'єднань молодих вчених та фінансово підтримують	98	75,0
Сприяють діяльності об'єднань молодих вчених (про фінансову підтримку не зазначена інформація)	18	14,0
Сприяють діяльності об'єднань молодих вчених, проте фінансово не підтримують	5	4,0
Інформація не надана	9	7,0
Разом	130	100%

Інформація щодо реєстрації рад молодих вчених у Всеукраїнському Реєстрі Рад молодих вчених наявна в Таблиці 8.

Таблиця 8. Стан реєстрації рад молодих вчених у Всеукраїнському Реєстрі Рад молодих вчених.

<i>Питання: Чи зареєстрована Ваша рада молодих вчених у Всеукраїнському Реєстрі Рад молодих вчених?</i>	<i>Кількість ЗВО/НУ</i>	<i>Питома вага, %</i>
Зареєстровані РМВ/Наукові товариства	71	55,0

Зареєстрували РМВ/Наукові товариства після отримання опитувальника	27	21,0
Не зареєстровані РМВ/Наукові товариства, але планують зареєструвати	8	6,0
Не зареєстровані РМВ/Наукові товариства	13	10,0
Інформація щодо даного питання відсутня	11	8,0
Разом	130	100%

Таким чином, лише 55,0% об'єднань молодих вчених зареєстровані у загальній базі РМУ при МОН на березень 2021 року. Проте, після отриманих від РМУ при МОН листів, ще 21,0% об'єднань молодих вчених одразу подали інформацію до загальної комунікаційної бази спільноти молодих науковців. Наразі на 01.08.2022 р. зареєстровано 203 об'єднань молодих вчених <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1z-n9RA99U2nrUoYPWx9orpw1SioQS2Wb2ZLq4h9BGbo/edit#gid=247882165>

Узагальнюючи, стверджуємо про наявність позитивної динаміки та можливостей молодих вчених при ЗВО/НУ об'єднуватися для реалізації своїх прав та інтересів саме у формі рад молодих вчених при ЗВО/НУ. Дійсно, сьогодні найбільш вдалим об'єднанням молодих вчених, що законодавчо визначає норми прямого впливу для розвитку та сприяння діяльності молодих вчених є рада молодих вчених. В першу чергу, з наступних причин:

- таке об'єднання є колегіальним виборним дорадчим органом, які має широкі повноваження, що визначені законодавством;
- рада молодих вчених може створюватись при центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, Національній академії наук України, національних галузевих академіях наук, наукових центрах, ключових лабораторіях та наукових установах України, не обмежуючись лише ЗВО;
- представники ради молодих вчених входять до складу вищого колегіального керівного органу, а отже, безпосередньо впливають на діяльність

всього закладу, установи.

Рекомендації за результатами дослідження:

1. Розглянути рекомендації щодо змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015р., №848-VIII (зі змінами та доповненнями).

2. Розглянути рекомендації щодо змін до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р., №1556-VII (зі змінами та доповненнями).

3. Рекомендувати проаналізувати актуальний стан діяльності рад молодих вчених при ЗВО та НУ, зокрема щодо:

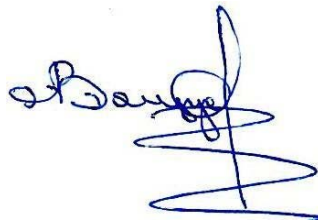
3.1. наявності представників рад молодих вчених у складі вищого колегіального керівного органу ЗВО/НУ, при якому створено раду молодих вчених;

3.2. здійснених ЗВО/НУ заходів щодо сприяння діяльності рад молодих вчених.

4. Рекомендувати Раді молодих учених при Міністерстві освіти і науки України сформулювати пропозиції щодо організації діяльності рад молодих вчених та надіслати їх Міністерству освіти та науки для інформування ЗВО/НУ.

Командою РМУ при МОН України і надалі запланований моніторинг цієї проблематики та проведення наступних регіональних зустрічей і фокус-дискусій.

Голова Ради

Олеся ВАЩУК

Розглянуто на засіданнях Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки України:

-Протокол № 7 від 10 червня 2021 року.

-Протокол № 20 від 10 серпня 2022 року.